

gospodarske, obertniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 20. julija 1859.

Goličave ali tako imenovane pogorišča s polja spraviti.

Goličave na njivah, kjer se večji ali manji kraji vidijo, kakor da bi bili pogoreli, niso le na videz gerde, temuč so tudi škoda pridelku.

Da se take goličave z njive odpravijo, je treba najpred na to gledati, iz česa so se napravile. Kdor bo zvedil, kaj je teh oplazov na njivi krivo, bo tudi na prave pomočke zadel, jih z njive spraviti. Pogorišč navadni uzroki so pa naslednji:

1. če je pod brazdo kamnit svet, ali
2. je svet tako terd, da ne morejo korenike skoz prebosti;
3. če je spodnja zemlja le zgolj pesek ali šuta;
4. če je tu in tam kak zamok, ali
5. nakopičenje frišnega slamnatega gnoja;
6. škodljiva žival, posebno červ.

Pač srečni so tisti kraji, kjer kmetovavci mramorja ne poznajo. Ta merčes napravi veliko škode na vertih in na polji.

Pervo je, da se taki kraji, na katerih žito ali druge rastline večkrat vsahnejo in goličave ali plešine postanejo, ob pravem času in sicer tako dobro zaznamovajo, da se tudi po žetvi ali družih poljskih opravilih lahko spoznajo; to se zná s koli v zemljo zabitimi ali kako drugač napraviti.

1. Če so na polji tu in tam lehe, na katerih tudi v dobrih letinah žito le borno raste, kadar je pa suho leto, se pa prave pogorišča prikažejo, to je znamenje, da je pod brazdo skalnat ali pa saj kamnit svet.

Take napake se po njih velikosti težje ali pa lahkeje z njive odpravijo. Če je leha le tolikšna, da bi se dala pod njo jama skopati, se izkoplje ravno taka jama, kakor se za posadbo odrašenih drevés kopljejo in va-nje drevéa sadé. Toda pri tem delu se mora na lastnost skale gledati; ako je skala taka, da se sperstení, če se iz zemlje izkoplje, in na zraku razdrobí, bi ne bilo prav, je z njive spraviti, tem več še škodljivo bi bilo. Med skalovjem se dostikrat tudi tako nahaja, ki zemljo, po tem, ko se je na zraku razdrobilo in do dobrega sperstenelo, še le močno zboljša, ne pa spridi. Če je pa skopano kamnje tako debelo, da bi utegnilo sadežem škodovati, preden se sperstení, se po jameljčih podolgoma v rede po 6 do 8 pavcov visoke zložé. Zemlja se mora globoko zrahljati; preden se zasiplje, se jame skopljejo precej globoko, in se do polovice z zemljo z njive nasujejo. Po tem bo, kar se le v omenjene jame vseje, spešno rastlo, da bo veselje. Bolja in rodovitniša zemlja se mora, kadar se na takih mestih jame kopljejo, vedno tako na stran metati, da poverhna živa zemlja pri zasipanji jam zopet na verh ležati pride, ne pa mertvica. Če pa pogorišča dolge oplaze delajo, se mora zemlja globoko preorati, presejati in ves tak svet tako predelati, da zgoruja zemlja zmiraj na verhu ostane.

2. Če zapaziš le v suhih letih popaljene kraje tu in tam po svoji njivi, na katerih pa v mokrih letih žito čversto raste in tudi bogato rodi, ne misli, da ste taci paležev skalovje in nerodovitna zemlja krive, ampak le preterde

tla pod brazdo so jih napravile. Tudi tukaj je na tem veliko ležeče, ali so take pogorišča velike ali ne. Prevdariti je sedaj, ali se tudi tukaj dá pomagati z izkopanjem jam. Prav in dobro je, če se njiva poprej kar se dá globoko izorje, da se zemlja, kolikor jo je plug razdrobil in izrahlal, ložé iz mesta premeče in na stran na kup spravi. Za omenjeno zrahlano zemljo pride terda lega persti na versto, ktera se odkoplje in na drugi kup zmeče. Prava globočina jame je 2 čevlja; če se kmetovavcu koristno zdi, jih zná še glokokeje kopati, to pa previdi lahko iz zemlje; če je namreč zemlja srednje dobrote, naj si misli: koliko globokeje koplje, toliko boljše je. Perst pervega kupa mora ohraniti, zato ker je treba s poverhno zemljo zasuto jama zopet pokriti. Če je pa perst družega kupa slabeja kakor je sploh na njivi, naj jo meša s perstjo njive, naj tedaj vzame eno lopato te persti, eno pa iz njive, kjer ni nobenega požara. Po ti mešanci mu bo nekoliko persti, ki jo je iz jame izkopal, ostalo; ta perst se mora po njivi raztrositi, kjer ne bo na njivi sadežom kar nič škodovala.

3. Težje je pogorišče z njive spraviti, kadar je spodej zgolj kremenica ali pa prodni pesek. Tukaj se morajo škodljive reči iz zemlje ravno tako spravljati, kakor je bilo že pod 1. številko povedano. Le presoditi se mora, ali je čisto vse za nič, ali pa le nekoliko tega. Šuta sploh je le malokdaj popolnoma nerodovitna; dovelj je, če debeljo spod, drobnejo pa na verh spravi; zna biti, da je pod njo tudi nekoliko rodovitne persti, ktera mora na verh priti. Kako se da to najlože napraviti, smo deloma že povedali, deloma nam bo pa delo samo kazalo, kako se mora tej napaki v okom priti.

4. Zamok se spozná, da v mokrih letinah na takih krajih žito poleže, o suhih letinah se pa rade pogorišča napravijo. Pogorišča te baže se z njiv med vsemi najlože odpravijo. Napravili so se zamoki najberže po nemarnem obdelovanji ali po obilnem naplavenji dobre zemlje tam pa tam, ali pa če je na enem mestu delj časa gnoj na kupu ležal itd. Odpravi se, ako se taki kraji dobro prekopljejo; preobilno nanešena zemlja se tjé spravi, od kodar je bila nanešena bila; sicer naj se pa gnoj na njivi na kupe predolgo ležati ne pusti. Zamoki, ki so se napravili v enem letu, če je gnoj na njivi ali travniku predolgo na kupu ležal, bojo sami po sebi zginili že drugo leto; le gnoja ne sme na ta kraj celó nič raztrositi, zraven pa še zgorujo zemljo z lopato proč spraviti, preden orje.

5. Ravno tako se pogorišča napravijo po nakopičenji frišnega slamnatega gnoja, posebno če je presuh. Kakor je dober tak gnoj vlažni in močirni zemlji, ravno tako škodljiv je bolj suhi, gorki njivi; kdor ima dovelj tacega gnoja, ne sme ž njim svojih njiv nikdar spomladi, ampak vselej v jeseni gnojiti in ga mora koj podorati; čez zimo mu bo v zemlji strohnil in mu ne bo škode kar nič prizadeval. Če bi mu pa vendar le sém ter tjé nekoliko škodovati utegnil, naj vse pusti kakor je; drugo leto ne bo gotovo nobene škode več, ker bo gnoj se že sperstenel.

6. Škoda, ki jo merčesi, posebno pa červ in mramor sadežem v veliko krajih prizadevajo, ne spada sicer prav

za prav k pogoriščam; vendar hočemo tukaj, ker ta merčes na njivah neizrečeno veliko škode prizadene, nekoliko od njega omeniti. Znano je, kako težko se škodljiva žival s polja spravi, kjer se je enkrat po dolgem in širokem vgnjezdila. Edina pomoč zoper to nadlogo je, če se njiva večkrat preorje ali prekoplje. Če se zapazi, da so se škodljivi merčesi tu in tam na polji vgnjezdili, in cele lehe do golega pokončali, se morajo zavoljo pokončanja in pomanjšanja merčesov prekopatati, ali kar je še bolje preorati. Če se červ še pred oranjem njive na dan spravi in preorana njiva zlasti v veliki vročini, le en dan v prahi pustí, poginejo červi, ker niso svitlobe in sonca vajeni, kar hitro. Vran in krokarjev ne gre v takih krajih preganjati, katerih se škodljivi merčesi derže; o rali jih veliko poberejo, da tudi miši omenjeni tiči radi lové, nam ni treba praviti. Pa tudi kert se ne sme preganjati in moriti, ker je pravi prijatelj kmetijstva.

Še od več drugih uzrokov se pogorišča na polji napravijo, postavimo, če se preveč na debelo pepéla na kak kraj nasuje, posebno premogovega; to se pa največkrat le po nemarnosti napravi, tedaj se tudi lahko odpravi, ako se nemarnost opusti.

Po „Česk. gosp. listu“.

Kako mokro zidovje suho narediti?

To se tako-le doseže: Mokremu zidu ali saj tistemu kraju zida, ki je moker, se najpoprej do kamna omet ali frajh odpravi in zidovje s kako terdo metlo dobro odergne. Potem se napravi zamaza tako-le: Vzame se tedaj vedro katrana (Theer) in se dene v primeren kotel, da se počasi kuha, najbolje je pod milim nebom na polji; med kuho se mu primeša 4 funte svinske masti, potem se od 4 dobro žganih in stolčenih zidarskih ceglov moka v kotel strese in tako dolgo meša, da se ceglina moka med katran do dobrega pomeša. Pod kotlom se pa ne sme bolj kuriti kakor le toliko, da se omenjena mešanca vroča obderži, kakoršna se mora tudi po zidu ometati. Za to delo se potrebuje 2 zidarja, več plošnjatih od znotraj pocinjenih lončenih, z ročniki previdnih korcov in pa primerna zaloga suhega svišca (potočnega peska). S korci se zajema vroča zmes in se zidarju prinaša, ki s kelo zid povsod prav pridno ometuje; toda zidar ne sme pipic prižigati, ampak mora urno ravnati, da se mu omet ne sterdi, sicer se zida ne prime.

Za tem zidarjem stoji drug, kateri na omet, preden se shladí, s kelo berž z vso močjo svišce ometuje, da se dobro prime. Tako se mora od konca do kraja hitro delati. Malavarji ne smejo zidarjev pri delu zadrževati, dokler ni s katranom prevlečeni zid tudi s peskom ometan, in da nič zidú ne ostane, ki bi ne bil s katranom ali svišcom ometan, ker skoz take kraje, ki niso s katranom ometani, poprejšna mokrota zopet udari, in ondi, kjer katran ni bil s svišcom ometan, ne derži frajha.

Kadar se je vés omet popolnoma ohladil, se more zid čedno sfrajhati, in ko je tudi to suho, ne bo mokrota nikdar več skoz zid udarila.

Tega sem se sam popolnoma prepričal, na zidu nekega konjskega hleva in neke kolnice, ki od treh strani do kapa o zemlji stojé, ktere pa sem na to vižo do dobrega posušil. Za 10 kvadrat-sežnjevi zidú se potrebuje blizo cent katrana in pa gori povedana mera svinske masti in cegelnate moke. Po tem si more vsak gospodar priporočeno omet napraviti brez velikih stroškov.

„Allg. Land- u. Forstw. Ztg.“

Gospodarska novica.

(Posebno dobre jermene in gože za cepce) izdeljuje ljubljanski jermenarski mojster Ludovik Kneé, ki ima v Slonovih ulicah v frančiškanskih štacunah Nr. 8 u 9 svojo zalogo; on pravi, da so ti jermeni in gože po

novi iznajdbi napravljeni, da delj časa terpé, se ne vlečejo, tako hitro ne strohnijo, pa se jih tudi podgane in miši ne lotijo, ker so namazani z neko mastjo, ki je tej živali strupena. — Mi nismo poskusili teh jermenov; naj jih poskusijo drugi in nam povedó svoje skušnje.

Zdravniška skušnja.

(Zoper poletno kolero, to je, če človeka driska z bluvanem napade), je beljak že večkrat prav hitro, v poli ure, pomagal; verh tega je ta pijača tudi kaj prijetna. Napravi se pa tako-le: V maslico prav merzle vode se raztopí toliko cukra, da je voda sladka; v to sladko vodo se dene beljak in s šibico tépe, da se peni voda kakor sneg. (Kuharce tepejo tako beljak za marsiktere močnate jedila). Ta prijetna pijača se potem malo po malem pije.

Od slovenskih pesem kaj.

Učeni možje sledé po zgodovinah našega slovenskega zaroda notri v čase trojanske vojske in še dalje. Trojanska vojska se je po prerajtbi Karola Sigonia nehala 1181 let pred Kristusovim rojstvom, terpela je pa 10 let. Slovenci so bili vitezi, z viteštvom je pa petje združeno. Od tod je soditi, da so Slovenci že ob časih trojanske vojske pesme imeli; pa nobenega ni bilo, ki bi bil te pesme zbiral, olikal in potomcom izročil, kakor od Homerja pravijo, da je okrog potoval, pesme in druge take povesti zbiral in med svoje dela poprešne raztresene gregovske pesmi sprejemal, jih morebiti nekoliko olikal, ter pozabljivosti otel.

Imenitni latinski pesnik Ovidi Nason, kateri je 17. leto po Kristusovem rojstvu v današnjem Banatu v mestu Tomis ali dan današnjem Temešvaru živel, je kakor sam piše (glej „Ex Ponto“ Lib. 4, Ep. 13 v 18 — 22) po getiški, to je, po naše pesmi pisal in prepeval, pa nesreča je požerla njegove spiske. Kar je on pisal, si je misliti, da je pisal po tisti pesmiški meri, po kateri so njegove latinske žalostinke pisane ob črnem morji. V meri in okusu bi se mi iz Ovidijevih getiških pesem nič ne mogli posebnega učiti, kar se slovenskega pesništva tiče; on je pisal po svojem žlahnem latinskem okusu, ali vendar iz družih strani je velika škoda za nje!

Pesmi, ktere mi iz pomanjkanja še starejih stare imenujemo, so večidel brez soglasov nemerjene; njih napevi so li po zategleji (Accent). Naj je v njih govorjenje od junaštva ali od svetih reči: vse je po pevsko olišpano s primerami, s tem da se nežive stvari z lastnostmi živih predstavljajo itd.

To je njih duh, to je mogel duh še starjih pesem biti. Če je kaka pesem merjena, če so v nji soglasi, je znamenje, da je poznejšega dela ali poprave, da ni prav stara imenovati. Nemce je lepoglasni jek (Echo) v gričih, planinah in gojzdih učil soglas, in ta nauk so tudi Francozi sprejeli. Le-ta nauk je Nemcom dobro došel, ker je njih nemščina za petje dosti neukretna. Francozom je soglas še k večji sreči, ker je njih beseda skoraj iz zgolj enako dolgih zlogov, da jih pri svojih pesmih le štejejo brez posebnega ozira na dolgost. Ker se soglas pesmim lepo podá, so ga tudi drugi narodi kakor tudi naši Slovenci v pesmi sprejeli in h drugim lepotam še to pridjali.

Iz dozday rečenega lahko vidimo, da se v slovenskih pesmih soglasa lahko poslužimo ali pa ne, to je bolj poljubno; li okus novih časov je li bolj soglasov navajen. Misli (Ideen) pa morajo pesniške biti; to se je vselej od pevcov vseh narodov terjalo. Prijetno govorjenje se ne sme pogrešati.

To vsi spoznamo.

Kaj je pa od merjenja misliti? Jaz mislim, da je potrebno. To so vsi omikani ljudje nekdanjega sveta spoznali in še dan današnji vsi omikani spoznajo. Da naši